

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชน ตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

AN ANALYSIS OF THE PRINCIPLES OF BUDDHADHARMA APPEARING IN THE BOON KHAO PRADAP DIN TRADITION OF KHON TAEK SUB- DISTRICT COMMUNITIES, SANGKHA DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระปรีชา ปิยวณโณ (ท่อนแก้ว)¹, พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวณโณ² และ ภักขวัชร สุขเสน³
PhraPreecha Piyavanno (Thonkaew)¹, Phrakrubaidika Weang Kitiwanno² and Phatchavat Suksen³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Thailand¹⁻³
E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th¹

ได้รับบทความ: 7 กันยายน 2567; แก้ไขบทความ: 16 มกราคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 23 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย 2) ศึกษารูปแบบและพิธีกรรมในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 3) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2) ผู้บริหาร/ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 10 คน 3) ประชาชนชาวบ้าน/มัคทายก จำนวน 5 คน 4) ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 30 รูป/คน แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย บุญข้าวประดับดินเป็นหนึ่งในประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน สะท้อนถึงคติความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นกุศโลบายให้ชาวพุทธได้ทำบุญกุศลและบริจาคทาน ประเพณีนี้มีปรากฏในชุมชนชาวตำบลขอนแก่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน

รูปแบบและพิธีกรรม การทำบุญข้าวประดับดิน เป็นประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสอง นิยมทำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า หรือที่เรียกว่า บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรต หรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดิน ได้แก่ ข้าวและอาหารคาวหวาน พร้อมหมากพลู บุหรี่ที่ห่อด้วยใบตอง กล้วย นำไปวางไว้ตามใต้ต้นไม้ แว่นไว้ตามกิ่งไม้ ตามบริเวณ

กำแพงวัดบ้าง หรือวางไว้ตามพื้นดิน เรียกว่า "ห่อข้าวน้อย" นำภัตตาหารไปถวายแด่พระภิกษุสามเณร แล้วอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายโดยกรวดน้ำไปให้

หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ คือ 1) บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา 2) หลักสามัคคีธรรม 3) หลักทศ 6 และ 4) หลักปัพพเขตผล และควรมีการอนุรักษ์สืบสานประเพณีบุญข้าวประดับดินเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, ประเพณี, บุญข้าวประดับดิน

Abstract

This research article has three objectives: 1) to study the belief in Boon Khao Pradap Din Tradition in Thai society, 2) to study the patterns and ceremony in the Boon Khao Pradap Din tradition of Khon Taek sub-district communities, Sangkha district, Surin province, and 3) to analysis the Buddha Dharma appearing in the Boon Khao Pradap Din tradition of Khon Taek sub-district communities, Sangkha district, Surin province. This is qualitative research done by studying documentaries, related research work, and in-depth interviews with the key informant groups consisted of 4 groups: 1) Monks, 5 monks; 2) Executives/community leaders/local leaders, 10 people; 3) Village elders/tourists, 5 people; 4) Local people, 10 people, totaling 30 monks/people. A descriptive analysis was also made respectively.

The research results were as follows:

1.The belief in Boon Khao Pradap Din tradition in Thai society found that Boon Khao Pradap Din tradition is one of 12 Heet 14 Kong. This tradition is a tradition of Esan people that has been practiced for a long time, reflecting the local beliefs and culture and is a charity for Buddhists to make merits and donate alms. This tradition has appeared in Khon Taek sub-district Communities, Sangkha District since 2514 B.E. until now.

2.The patterns and ceremony in in the Boon Khao Pradap Din tradition of Khon Taek Sub-district Communities, Sangkha district, Surin province has been the one tradition in 12 Heet, which is commonly done the waning moon 14th night of the ninth month, also known as the ninth month of merit. The Boon Khao Pradap Din tradition is a merit made to dedicate charity to the hunger ghost (called Peta in some Isaan localities) or relatives and friends who have died. The Khao Pradap Din consists of steamed rice and sweet and savory dishes with betel nuts, cigarettes

wrapped in banana leaves, and bananas, placed under trees, hanging on the tree branches, along the temple walls, or placed on the ground. This is called “Hor Khaw Noi” (Little Rice Wrapper) along with inviting the spirits of relatives and friends. The last step is to offer alms food to monks and novices and then dedicate charity to the deceased by pouring the water.

3.The Buddha Dharma appearing in the Boon Khao Pradap Din tradition of Khon Taek Sub-district communities, Sangkha district, Surin province, namely; 1) the three bases of meritorious actions (Puññakiriya-vatthu) include generosity (Dāna), morality (Sīla) and mental development (Bhāvanā), 2) the states of conciliation, 3) the six directions (Disā) and 4) the dedicating merit to the departed (Pubbapetapālī), and the Boon Khao Pradap Din tradition this a tradition that should be preserved and continued the Boon Khao Pradap Din tradition, so that future generations can study and learn.

Keywords: Buddhadharma, Tradition, Boon Khao Pradap Din

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาได้มีบทบาทเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยหรือดินแดนสุวรรณภูมิในปัจจุบันรับรู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นภูมิประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนมาตั้งแต่สมัยยุคพระเจ้าอโศกมหาราช หลังจากได้ทำการส่งยานาคครั้งที่ 3 สิ้นสุดลง ปี พ.ศ. 234 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2540: 153) จนถึงปัจจุบัน 2000 กว่าปีมาแล้ว ประวัติศาสตร์ชาติไทยมีความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับพุทธศาสนามายาวนาน จึงทำให้พระพุทธศาสนากับชาติไทยมีความสัมพันธ์ผูกพันแนบแน่น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันควบคู่กันมาตามประวัติศาสตร์ที่ได้จารึกบันทึกไว้และได้ศึกษากันโดยทั่วไป เริ่มตั้งแต่สมัยอาณาจักรกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยเฉพาะยุคสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงมีนโยบายทั้งด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2540: 134-146)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ลักษณะสังคมส่วนใหญ่เป็นชนบทมีสภาพความเป็นอยู่เรียบง่าย มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยึดมั่นอยู่ในจารีตประเพณี ฉะนั้นความเป็นมาของชาวอีสานจึงมีรูปแบบที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็น อาชีพ ค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวอีสานมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ชาวอีสานมีขนบธรรมเนียมประเพณีการเคารพผีบรรพบุรุษ ผีแถน ผีฟ้า โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับเรื่องผีนั่น ชาวอีสานถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเป็นอย่างมาก

อีสานเป็นแผ่นดินที่อุดมไปด้วยสมบัติทางภูมิปัญญา ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในรอบหนึ่งปีจึงมีพิธีกรรมทุกเดือน ซึ่งแสดงออกถึงความเชื่อและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมหรือระหว่างคนกับธรรมชาติและระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ดังกรณิงานบุญประเพณีของชาวอีสานจนไม่อาจประเมินค่าได้ ที่สามารถเห็นได้ในปัจจุบัน คือ ศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อความมั่นคงของชุมชนที่มีอยู่มากมาย ประเพณี ก็เป็นหนึ่งในมวลมรดกที่บ่งบอกได้ถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาวอีสานนี้ได้ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป (ขันเตียน นามเกต, 2556: 2)

ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นชาติที่เก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น ฮีตสิบสอง คือประเพณี 12 เดือนของชาวอีสานที่ต่างจากประเพณี 12 เดือนของภาคอื่นหลายประเพณี คองสิบสี่ คือแนววิถีที่ควรที่ต้องปฏิบัติ 14 ประการเปรียบได้ว่าเป็นกฎหมายที่ต้องทำตามอย่างเข้มงวดซึ่งมีทั้งพิธีของเจ้าฟ้ามหากษัตริย์ พระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไป ฮีตสิบสอง คองสิบสี่นี้ เป็นภูมิปัญญา มรดกอันล้ำค่าของปราชญ์อีสานที่ทุกคนควรศึกษาและทำความเข้าใจในพื้นฐานความเชื่อคติเดิมชาวอีสานมากขึ้น เป็นส่วนที่ทำให้ชาวอีสานมีความสุขร่มเย็นมาโดยตลอดเพราะมีการยึดมั่นที่เปรียบเหมือนธรรมนูญชีวิตชาวอีสานตราบเท่าจนถึงปัจจุบัน โดยฮีตสิบสองคองสิบสี่นี้ จะประกอบไปด้วย ฮีต 12 ฮีต และคอง 4 ประเภท มี 14 คอง ได้แก่ ฮีต บุญเข้ากรรม(บุญเดือนอ้าย) ฮีต บุญคูณลาน เดือนยี่ ฮีต บุญข้าวจี่(เดือนสาม) ฮีต บุญผะเหวดหรือบุญมหาชาติ (เดือนสี่) ฮีต บุญสงกรานต์ (บุญเดือนห้า) ฮีตบุญบั้งไฟ (บุญเดือนหก) ฮีตบุญข้าฮะ(บุญเดือนเจ็ด) ฮีตบุญเข้าพรรษา ฮีตบุญข้าวประดับดิน ฮีตบุญข้าวสาก ฮีตบุญออกพรรษา ฮีตบุญกฐิน ฮีตสิบสอง เป็นประเพณีการทำบุญที่มีประจำเดือนชาวอีสาน ประสมประสานระหว่างแนวคิดของพระพุทธเจ้า พราหมณ์และผี ก่อนที่ศาสนาพุทธเข้าสู่ไทย โดยเฉพาะดินแดนอีสานนั้นประเพณีตามฮีตคองเดือนต่าง ๆ มีมานาน

ฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่ชาวอีสานยังถือปฏิบัติกันอยู่คือฮีตบุญเข้ากรรม บุญผะเหวด บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวสาก บุญข้าฮะ บุญข้าวประดับดิน อาจเป็นเพราะสภาพสังคมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามโลกสมัยใหม่ มีส่วนทำให้จิตใจความเชื่อและทัศนคติเปลี่ยนแปลง จึงละเลยในการปฏิบัติตามวิถีดั้งเดิมของบรรพบุรุษทำให้ฮีตบางอย่างได้หายไปจากวิถีชีวิตของชาวอีสานในบางพื้นที่

บุญข้าวประดับดินหรือเรียกอีกอย่างว่าบุญเดือนเก้าข้าวประดับดิน ในแถบอีสานใต้ยังคงมีให้เห็นและถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดอยู่ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไป

แล้ว และสัตว์นรกหรือเปรต ประเพณีบุญข้าวประดับดิน บุญเดือนเก้า เป็นอีกหนึ่งประเพณีที่สืบทอดกันมาในภาคอีสาน โดยบุญข้าวประดับดิน เป็นงานประเพณีที่ถูกจัดขึ้นในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้าของทุก ๆ ปี ทั้งนี้ในการทำบุญข้าวประดับดินนั้น ชาวบ้านจะนำข้าวปลา อาหาร คาวหวาน ผลไม้ หมาก พลุ บุหรี่ มาห่อด้วยใบตอง และทำเป็นห่อเล็ก ๆ ก่อนจะนำไปวางตามโคนต้นไม้ใหญ่หรือตามพื้นดินบริเวณรอบ ๆ เจดีย์ หรือโบสถ์ โดยการทำบุญข้าวประดับดินนี้ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว รวมถึงอุทิศส่วนกุศลให้กับสัตว์นรก หรือเปรตนอกจากนี้ บุญข้าวประดับดิน ยังถือว่าเป็นการให้ทานแก่ผู้ยากไร้รวมทั้งสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ ที่ต้องหิว อดมื้อกินมื้อมาตลอดทั้งปีอีกด้วย เพราะการที่ตักอาหารไว้ที่พื้นทำให้สัตว์เหล่านั้นสามารถเข้ามากินอาหารได้อย่างเต็มที่

ตำบลขอนแก่นเป็นอีกตำบลหนึ่งในเขตพื้นที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก และยังยึดถือปฏิบัติตามครรลองฮีตสิบสองคองสิบสี่อยู่ โดยเฉพาะประเพณีบุญข้าวประดับดินนั้น ชาวตำบลขอนแก่นยังคงปฏิบัติสืบ ๆ กันมาอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติไทย โดยมีความเชื่อว่าเป็นการตอบแทนบุญการที่ล่วงลับไปแล้ว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวอีสานได้และเป็นแบบอย่างให้บุตรหลานได้สืบทอดต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย
- 2.2 เพื่อศึกษารูปแบบและพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวพุทธตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

3. ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตด้านเอกสาร

- 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ 2539
- 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสารบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือที่เป็นข้อมูลบทความงานวิจัยต่าง ๆ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา 3 ประเด็นคือ 1) คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย 2) รูปแบบและพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวพุทธตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 3) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

3.3 ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยแบ่งออก ดังนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2) ผู้บริหาร/ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 10 คน 3) ปราชญ์ชาวบ้าน/มัคทายก จำนวน 5 คน 4) ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 30 รูป/คน

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญ กล่าวคือ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

4.2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินมาประมวลสังเคราะห์ให้ได้สาระสำคัญตามวัตถุประสงค์

2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจดบันทึกและการบันทึกเสียงถอดความแล้ววิเคราะห์เพื่อประมวลให้ได้สาระสำคัญที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์

3) นำบทวิเคราะห์ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์และเรียบเรียงประเด็นต่างๆ ที่เสนอไว้ในสารบัญ

4) เรียบเรียงและจัดลำดับข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล

4.3 สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ

4.4 จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

5. ผลการการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องนี้มีรายละเอียดสรุปไว้ดังนี้

5.1 คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย พบว่า 1) คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม คือ ความเชื่อ เป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม 2) ประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย มีต้นกำเนิดคือมีความเชื่อว่าการทำบุญในวันนั้นนั้น เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรต หรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว ด้วยเหตุนี้ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญทางพระพุทธศาสนาจึงมีการปฏิบัติกันสืบมาเรียกว่า ฮีตสิบสอง อันเป็นประเพณีของชาวอีสาน จึงเป็นมูลเหตุที่มาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นที่มาของประเพณีบุญข้าวประดับดินสืบมา 3) คุณค่าที่ปรากฏในบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย บุญข้าวประดับดิน เป็นประเพณีในฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งมีความสำคัญต่อประเพณีทางสังคมอีสานเป็นอย่างมาก ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดังนั้นจึงมีความเชื่อมโยงส่งผลถึงข้อปฏิบัติในวิถีชีวิตของคนชาวอีสานทั้งด้านพิธีกรรมและประเพณี ถือเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง ฉะนั้นประเพณีบุญข้าวประดับดินจึงมีคุณค่าหลากหลายด้านในการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ได้แก่ 1. คุณค่าด้านสังคม 2. คุณค่าด้านจิตใจ 3. คุณค่าด้านความสามัคคีของชุมชน 4. คุณค่าด้านศาสนาและวัฒนธรรม

5.2 รูปแบบและพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวพุทธตำบลขอนแก่น อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า รูปแบบพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดิน ในตอนเย็นของวันแรม 13 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านเตรียมจัดอาหารคาวหวาน และหมากพลู บุหรี่ไว้กะให้ได้ 4 ส่วน ส่วนหนึ่งเลี้ยงดูกันภายในครอบครัว ส่วนที่สองแจกให้ญาติพี่น้อง ส่วนที่สามอุทิศให้ญาติที่ตายไปแล้ว และส่วนที่นำไปถวายพระสงฆ์ ความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากประเพณีนี้ เช่น 1.ช่วยสืบทอดประเพณีอันดีงามของชุมชน 2.สร้างความรักสามัคคีให้เกิดในชุมชน 3.สร้างการเรียนรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ 4.ปลูกฝังการเป็นคนกตัญญูรู้คุณ 5.เรียนรู้การเสียสละ 6.ขัดเกลาจิตใจให้ดีขึ้น เป็นต้น

5.3 วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบล
ขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีหลักธรรมหลายประการที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าว
ประดับดิน ประกอบด้วย 1) บุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ หรือแห่งการทำความดี
นั่นเอง มีสาระสำคัญ มี 3 อย่าง ได้แก่ (1) ทานมัย (2) สีลมัย (3) ภาวนามัย 2) ความสามัคคี
หมายถึง การแสดงออกซึ่งความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมแรงทางกาย ทางวาจา และทางใจของผู้คนใน
สังคมเพื่อก่อให้เกิดความดีงามและผลประโยชน์ที่ทุกคนพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน 3) ทิศ 6 หมายถึง
ด้าน ข้างทาง แดบ คือ บุคคลต่าง ๆ ที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย ดังนี้ (1)ปรตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า
ได้แก่ มารดาบิดา (2) ทักขิมทิศ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์ (3) ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ บุตร
ภรรยา (4) อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรอามาตย์ (5) เหมภูมิทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้าง ทาส
กรรมกร (6) อุปริมทิศทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณะพราหมณ์ 4) ปุพเพตปตลี เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศ
ส่วนกุศลให้แก่ เปรต หรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว (ที.ปา. 11/198-204/202-206)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องนี้มีข้อค้นพบจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

6.1 คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย พบว่า 1) คติความเชื่อ
เกี่ยวกับพิธีกรรม คือ ความเชื่อ เป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือ
ธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่
สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง 2) ประเพณี
บุญข้าวประดับดินในสังคมไทย ความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวประดับดิน นั้นมีต้นกำเนิดคือมี
ความเชื่อว่าการทำบุญในวันนั้น เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรต หรือญาติมิตรที่ตายไป
แล้ว ด้วยเหตุนี้ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญทางพระพุทธศาสนาจึงมีการปฏิบัติกันสืบมาเรียกว่า
ฮิตสิบสอง อันเป็นประเพณีของชาวอีสาน จึงเป็นมูลเหตุที่มาของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาว
อีสานที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นที่มาของประเพณีบุญข้าวประดับ
ดินสืบมา 3) คุณค่าที่ปรากฏในบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย บุญข้าวประดับดิน เป็นประเพณีในฮิ
ตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งมีความสำคัญต่อประเพณีทางสังคมอีสานเป็นอย่างมาก ตลอดจนวิถีชีวิตของ
ชาวอีสานตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดังนั้นจึงมีความเชื่อมโยงส่งผลถึงข้อปฏิบัติในวิถีชีวิตของคนชาว
อีสานทั้งด้านพิธีกรรมและประเพณี ถือเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง ฉะนั้น
ประเพณีบุญข้าวประดับดินจึงมีคุณค่าหลากหลายด้านในการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ได้แก่ 1.
คุณค่าด้านสังคม 2. คุณค่าด้านจิตใจ 3. คุณค่าด้านความสามัคคีของชุมชน 4. คุณค่าด้านศาสนาและ
วัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีฮิตสิบสองคองสิบสี่ของชาวอีสานที่มีวัฒนธรรมที่งดงาม
สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอรุณ อรุณธมโม (สุกะโกศล) (2538: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

“อิทธิพลของอรรถกถาธรรมบทต่อพิธีกรรมและประเพณีของชาวอีสาน” ผลจากการศึกษาพบว่า ประเพณีฮีตสิบสองบางประเพณีมาจากความเชื่อดั้งเดิมในนิทานชั้นอรรถกถาของธรรมบทที่จะเห็นจากประเพณี“บุญคุณลาน” ซึ่งชาวอีสานนิยมทำนาข้าวเป็นอาชีพหลักมีข้าวเป็นอาหารประจำวัน หากได้ข้าวมากก็จะแบ่งขายพอได้ค่าใช้จ่ายในครอบครัวคนเหล่านี้มีความกตัญญูรู้คุณสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่ตน ข้าวเป็นพืชที่มีคุณค่าต่อคนเราจึงมีความเชื่อว่าข้าวมีวิญญาณหรือขวัญประจำอยู่ตามความเชื่อดั้งเดิมคือการยอมรับความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติ ความเชื่อว่ามีชีวิตในสิ่งต่างนั้นเมื่อทำการเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วก่อนจะขนข้าวขึ้นฉางข้าว ชาวอีสานจะทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลเพิ่มความมั่งมีศรีสุขแก่ครอบครัวและเพื่ออัญเชิญขวัญข้าวให้มาอยู่ประจำจะได้กินข้าวไม่เปลืองทำนาก็ได้ผลดีในฤดูกาลต่อไป แต่ปัจจุบันยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาแห่งกระแสยุคโลกาภิวัตน์ บุญประเพณีดั้งเดิมของชาวอีสานเริ่มเลือนหายจากประชาชนชาวอีสานจะมีเพียงประเพณีบางเดือนเท่านั้นที่ยังคงอยู่ให้ลูกหลานได้เห็น แต่ในบางพื้นที่ก็ยังคงอนุรักษ์สืบทอดครบทุกฮีตของชาวอีสาน ดังเช่นงานวิจัยของ พระสุชี ชาครธมโม (ศรีมาตย์) (2553: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง: ศึกษากรณี ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลจากการศึกษาพบว่า...ประเพณีฮีตสิบสอง พบว่า เขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นด้านประเพณี ฮีตสิบสอง ยังคงประเพณีปฏิบัติกันครบอยู่ทุกประเพณี แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามเนื้อหาสาระวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นไปตามกาลเวลา และได้รู้ถึงหลักการและข้อประเพณีปฏิบัติตามประเพณี ฮีตสิบสอง ในแต่ละเดือน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรง ประเพณีลักษณะนี้จะมี 6 ประเพณี หรือ 6 เดือน คือ บุญเข้ากรรม บุญข้าวจี บุญผะเหวด บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษาและบุญกฐิน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน ประเพณีลักษณะนี้จะเกี่ยวกับการขอพรหรือบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลดบันดาลความ อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติให้ เช่น ฟ้าฝน ข้าวปลาอาหาร เป็นต้น จะมีอยู่ 2 ประเพณี คือ บุญคุณลาน และบุญบังไฟ ประเพณีเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการดำรงชีพ ประเพณีลักษณะนี้เกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอำนวยความสุข สวัสดิภาพให้มี 2 ประเพณีคือ บุญสงกรานต์และบุญซำฮะ ประเพณีที่เกี่ยวกับความกตัญญู ประเพณีลักษณะนี้จะเน้นการทำบุญอุทิศเป็นสำคัญมี 2 ประเพณีคือ บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก... และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิดา ปัจฉัยโคธา (2543: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคามที่มีต่อประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่” พบว่า ประเพณีฮีตสิบสองนั้นยังคงมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของชาวอีสานในบางพื้นที่อยู่แม้จะมีความเจริญในด้านเทคโนโลยีแล้วก็ตาม โดยผลศึกษาวิจัยพบว่านักศึกษาเพศชายอายุระหว่าง 17 – 19 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในคณะวิทยาการจัดการส่วนใหญ่คิดว่าประเพณีฮีต 12 นั้นมีประโยชน์ในด้านวัฒนธรรมมากที่สุดส่วนด้านประเพณี นักศึกษารู้จักจากการสืบทอดของหมู่บ้านและอยากเข้าร่วมประเพณีของชุมชนและนักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าจำเป็นต้องให้การอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีนี้ให้สืบทอดต่อไป

6.2 รูปแบบและพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวพุทธตำบลขอนแก่น อำเภอสหัส จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) ความหมายของบุญข้าวประดับดิน คือ บุญข้าวประดับดิน คือ บุญที่ทำในวันแรมสิบสี่ค่ำ เดือนเก้า (ประมาณเดือนสิงหาคม) เป็นการนำข้าวปลา อาหาร คาวหวาน ผลไม้ หมา กุญแจ กล้วย อย่างละเล็ก อย่างละน้อย แล้วห่อด้วยใบตองทำเป็นห่อเล็กๆ นำไปวางตามโคนต้นไม้ใหญ่หรือตามพื้นดินบริเวณรอบๆ เจดีย์หรือโบสถ์ เป็นการทำบุญที่ชาวบ้านจัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว 2) มูลเหตุของประเพณีบุญข้าวประดับดิน เกิดจากญาติของพระเจ้าพิมพิสารได้ยกยอกเงินของวัดของสงฆ์ต่างๆ ไปเป็นของตนเองที่สุดก็ตายไปเป็นเปรต เกิดในนรก ครั้นพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่พระพุทธเจ้าแล้วมิได้อุทิศให้ญาติที่ตาย กลางคืนพวกญาติที่ตายมาแสดงตัวเปล่งเสียงน่ากลัวให้ปรากฏใกล้พระราชนิเวศน์ รุ่งเช้าได้เสด็จไปทูลถามพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทูลเหตุให้ทราบ พระเจ้าพิมพิสารจึงถวายทานอีกแล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติที่ตายไปจึงได้รับส่วนกุศลการทำบุญข้าวประดับดิน ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ญาติผู้ตายแล้วถือเป็นประเพณี ที่ต้องทำเป็นประจำทุกปี 3) รูปแบบพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดิน ในตอนเย็นของวันแรม 13 ค่ำ เดือน 9 ญาติโยมเตรียมจัดอาหารคาวหวาน และหมากพลู บุหรี่ไว้กะให้ได้ 4 ส่วน ส่วนหนึ่งเลี้ยงดูกันภายในครอบครัว ส่วนที่สองแจกให้ญาติพี่น้อง ส่วนที่สามอุทิศให้ญาติที่ตายไปแล้ว และส่วนที่สี่นำไปถวายพระสงฆ์ ในส่วนที่สาม ญาติโยมจะห่อข้าวน้อย ซึ่งมีวิธีการห่อคือ ใช้ใบตองห่อ ขนาดเท่าฝ่ามือ ส่วนความยาวนั้นให้ยาวสุดซีกของใบตอง 4) ความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากประเพณีบุญข้าวประดับดิน เป็นการอนุรักษสืบสานประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทยได้มาอย่างยาวนาน แสดงให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากประเพณีบุญข้าวประดับดิน เช่น 1.ช่วยสืบทอดประเพณีอันดีงามของชุมชน 2.สร้างความรักสามัคคีให้เกิดในชุมชน 3.สร้างการเรียนรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ 4.ปลูกฝังการเป็นคนกตัญญูรู้คุณ 5.เรียนรู้การเสียสละ 6.ขัดเกลาจิตใจให้ดีขึ้น เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชันเตียน นามเกตุ (2556: ก) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาชาติความเชื่อประเพณีบุญเดือนเก้า(ข้าวประดับดิน)” พบว่า ประเพณีบุญเดือนเก้าเป็นหนึ่งใน ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสานที่มีประวัติความเป็นมาจากการตั้งแต่มัยพุทธกาลที่เล่าสืบต่อกันในนิทานธรรมบทโดยปรารภถึงญาติของพระเจ้าพิมพิสารที่ตายไปเกิดเป็นเปรตในนรกตลอดพุทธันดร จึงได้ทำบุญอุทิศให้ไปซึ่งเป็นการทำบุญให้แก่ญาติที่ตายไปทำให้ทุกข์ทรมานเบาบางไป ที่แฝงไว้ซึ่งความกตัญญูทศเวทิจนเกิดเป็นประเพณีที่ยอมรับและปฏิบัติร่วมกันในชุมชน ทั้งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจมีความเป็นเอกลักษณ์สืบเนื่องต่อกันมาถึงปัจจุบัน ความเชื่อในการทำบุญเดือนเก้าสืบเนื่องมาจากความเชื่อของบุญ - บาป การเวียนว่ายตายเกิดที่มาจากนิทานธรรมบทที่ชาวอีสานยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องมาจนเป็นแนวจารีตประเพณีที่มีความเชื่อว่าเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากผลแห่งกรรม ที่พบเห็นการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปในภาคอีสานสาเหตุสำคัญที่เรียกบุญเดือนเก้านี้เพราะกำหนดขึ้นในเดือนเก้าและเมื่อเดือนเก้าต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ตายไปเพื่อที่ญาติจะได้รับส่วน

บุญเพื่อให้มีความสุขบรรเทาความทุกข์ที่ได้รับเป็นการทำบุญด้วยการให้ทานข้าวปลาอาหาร เมื่อได้ทำแล้วก่อให้เกิดความสุขด้านจิตใจที่ญาติพี่น้องได้รับบุญกุศลและเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ความเชื่อนี้ส่งผลต่อประเพณีบุญเดือนเก้าและพิธีกรรมสืบต่อมาในภาคอีสานซึ่งความเชื่อที่ปรากฏในบุญเดือนเก้า

6.3 วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบล

ขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีหลักธรรมหลายประการที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประกอบด้วย 1) บุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ หรือแห่งการทำความดีนั่นเอง มีสาระสำคัญ มี 3 อย่าง ได้แก่ (1) ทานมัย หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการให้ทาน (2) สีลมัย หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการรักษาศีล (3) ภาวนามัย บุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา หลักธรรมทั้ง 3 ประการนี้กล่าวเฉพาะศีลนั้นเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของคนทำให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมสังคมไม่เดือดร้อนก็เพราะมีศีลนี้เอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกาญจนกิจจารักษ์ (บัณฑิตบุญอาจ) (2564: ก) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนามนุษย์สู่ความเป็นเทวดาตามหลักบุญกิริยาวัตถุ” ผลจากการศึกษาพบว่า มนุษย์จะเกิดเป็นเทวดาชั้นกามาวจรได้ต้องพัฒนาตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการคือ (1) พัฒนาตามหลักการให้ทาน โดยก่อนให้ทานฝึกทำให้ดีด้วยการระลึกว่า “เราจะให้ทาน เราจะฝังขุมทรัพย์อันเป็นเหตุติดตามตนไปได้” ขณะกำลังให้ทานฝึกทำจิตให้เลื่อมใสด้วยการระลึกว่า “เราจะถือเอาสิ่งที่เป็นสาระจากทรัพย์อันหาสาระมิได้” เมื่อให้ทานแล้วฝึกทำให้เบิกบานด้วยการระลึกว่า “ขึ้นชื่อว่าทานที่บัณฑิตบัญญัติแล้ว เราก็ได้ดำเนินตามแล้วช่างดีจริงหนอ” และฝึกให้ทานด้วยมือตนเอง (2) พัฒนาตามหลักการรักษาศีล โดยการฝึกสำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย ด้วยการสมาทานศีล 5 โดยกำหนดให้เป็นนิจศีล หรือสมาทานศีล ๘ โดยกำหนดให้เป็นอุโบสถศีล และ (3) พัฒนาตามหลักการเจริญภาวนา โดยการฝึกอบรมจิตให้สงบ และโดยการฝึกอบรมปัญญาให้เกิด พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ (2536: 36-37) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เปรตในพระไตรปิฎก” ผลจากการศึกษาสรุปความได้ว่า ความเชื่อเรื่องเปรตมีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมประเพณี คตินิยมต่างๆ ของชาวพุทธนั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น คุณธรรมข้อ กตัญญู คือเรื่องการตอบแทนบุญคุณ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเกรงกลัวบาป เพราะมีความเชื่อเรื่องโลกหน้าแฝงอยู่ และกลัวว่าจะต้องตายไปเกิดเป็นเปรตชดใช้ผลกรรมชั่ว สะท้อนให้เห็นถึง ผลแห่งการบูชา จะเห็นว่ามีการนำไทยธรรมมาถวายเป็นพุทธบูชาเพื่ออุทิศผลบุญไปให้แก่เปรต ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ระหว่างวงศาภคณาญาติและวัดกับบ้าน จะเห็นว่าพิธีกรรม ประเพณี คตินิยมต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้มีผลทำให้ ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดิน มีอยู่หลายส่วนที่ควรส่งเสริม ผู้วิจัยได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ช่วยกันนำไปปฏิบัติปรับใช้ตามบริบทของแต่ละฝ่าย เพื่อบูรณาการร่วมกัน ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดกิจกรรมที่เน้นด้านความสามัคคี ความรัก ปราบปรามคดีต่อผู้อื่น มีจิตใจอันแผ่เมตตาและทำประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งหลาย เช่น การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนที่มีความเดือดร้อน จากภัยต่างๆ

2. ควรมีการจัดกิจกรรมให้ความสำคัญกับงานทางด้านพระพุทธศาสนา เช่น การส่งเสริมสั่งสอนศีลธรรมให้ประชาชน หรือการจัดกิจกรรมบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามประเพณีในเดือนต่างๆ เช่นวันวิสาขบูชา เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐเช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการทำวิจัยในแนวโน้มนี้ให้มากเพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดองค์ความรู้ที่เกิดจากประเพณีของชาวอีสานและควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมบุญประเพณีของไทยให้ครบทุกเดือน ตามทำนองฮีตสิบสอง คองสิบสี่

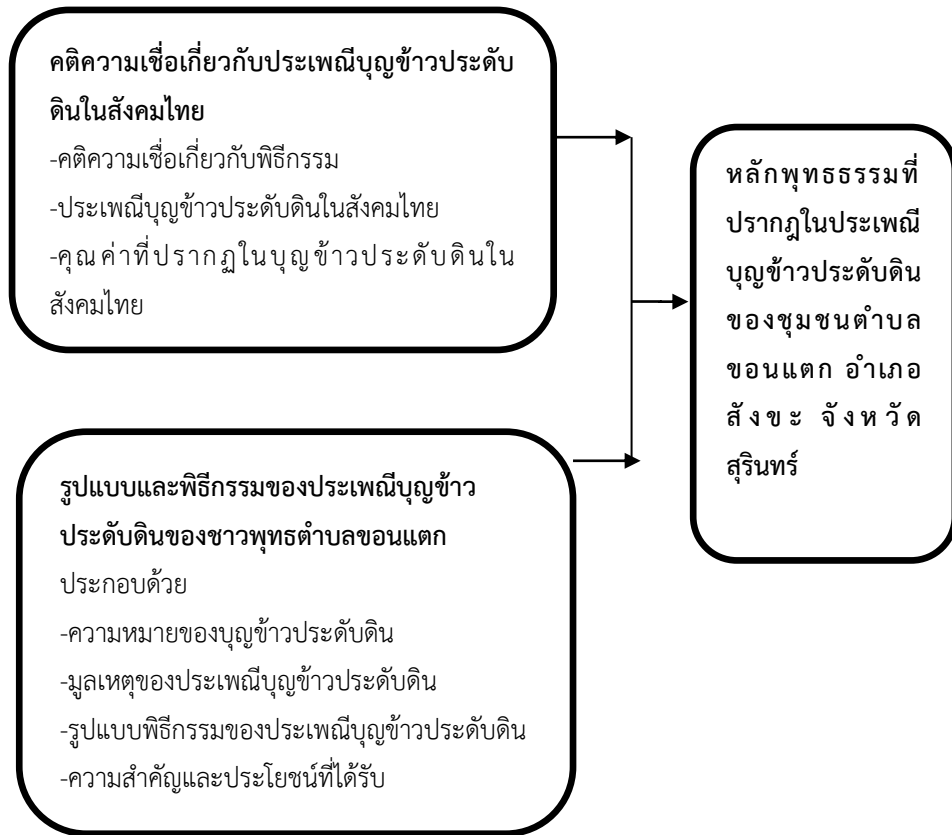
7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับฮีตสิบสอง คองสิบสี่ อันเป็นประเพณีของชาวอีสานทั้งดงตามเป็นการอนุรักษ์สืบทอดของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวอีสาน

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับคตินิยมความเชื่อในประเพณีของชาวอีสาน

8. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีการทำบุญร่วมมิตรของชาวพุทธ ตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์” ทำให้เห็นคติความเชื่อคติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินในสังคมไทย รูปแบบและพิธีกรรมของประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวพุทธตำบลขอนแก่น และหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ กล่าวคือ บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภพที่ 1 องค์คความรู่ที่ได้จกการวจย

เอกสรอ้งอง

ขันเตยณ นมเกตุ. (2556). “การศกษาคตคความเช่อประเพณีบุญเดอนเก่ำ (ข้าวประดับดิน)”.
วทยานพนธ์พุทธศตรมหบบัณตต. บัณตตวทยลย: มหวทยลยมหจุพลงกรณราช

วทยลย.

นนตดา ป้งจยคธ. (2543). “ทศนคตคของนศกษสถบบันราชภฏมหสตรคคที่มีต่อประเพณีอิตลสบองคองลสบส”. รยงนการวจย. สถบบันราชภฏมหสตรคค.

พระครูภญจนกจจรรกษ (บัณตต บุญอจ). (2564). “การศกษาวเคราะหการพัฒนามนุษย์สู่คความเป็นเทวดาคตามหลักบุญกฤษฎวตตุ”. วทยานพนธ์พุทธศตรมหบบัณตต สขววษพระพุทศสน. บัณตตวทยลย: มหวทยลยมหจุพลงกรณราชวทยลย.

พระธรรมปฏก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). พระพุทศสนในอเชย. กรงเทพมหนคร: รงพมพ์ธรรมสภ.

- พระมหาอรุณ อรุณธมโม (สุกะโกศล). (2538). “อิทธิพลของอรรถกถาธรรมบทต่อพิธีกรรมและ
ประเพณีของชาวอีสาน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ. (2536). “เปรตในพระไตรปิฎก”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระสุชี ชาครธมโม (ศรีมัตย์). (2553). “ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง:
ศึกษากรณี ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2540). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ. กรุงเทพมหานคร:
มหา มกุฏราชวิทยาลัย.